

Древности Белоруссии. Минск, 1966; Железный век Средней Белоруссии (VII—VI вв. до н.э. — VIII в. н.э.). Минск, 1978; Археологические памятники восточных балтов на территории Белоруссии в эпоху железа (VIII в. до н.э. — IX в. н.э.) // Из древнейшей истории балтских народов: (по данным археологии и антропологии). Рига, 1980.

В.І.Шадыра.

МІФ (ад грэч. *mythos* казанне, паданне), сістэма старажытных поглядаў і ўяўленняў аб Сусвеце і чалавеку; апавяданне з фантаст. падзеямі, вобразамі багоў, легендарных герояў. Першабытнаму мысленню ўласцівы недакладнае раздзяленне суб'екта і аб'екта, матэрыяльнага і ідэальнага, адзінага і множнага, статычнага і дынамічнага, прасторавых і часавых адносін. Асабліваці міфал. мыслення тлумачацца тым, што стараж. чалавек не вылучаў сябе з навакольнага асяроддзя, надзяляў яго чалавечымі здольнасцямі і пачуццямі. Ачалавечванне прыроднага асяроддзя праявілася ва ўсеагульнай персаналізацыі, вераваннях, такіх, як *анімізм*, *татэмізм*, *фетышызм*. Асн. рысы М. і міфал. свядомасці — антрапамарфізм (надзяленне прыродных аб'ектаў чалавечымі ўласцівасцямі), зоамарфізм (уяўленне багоў у вобразе жывёл), сінкрэтызм (непадзеленасць з'явы і сутнасці, прадмета і яго назвы), сімвалізм (замена адных прадметаў і з'яў на інш. без страты асаблівасцей першых), генетызм (вызначэнне сутнасці прадмета праз яго паходжанне), этыялагізм (выкарыстанне аповеда пра паходжанне прадмета або з'явы для вызначэння яго сутнасці), амбівалентнасць (супярэчлівасць, дваістасць, напр., богі то дапамагаюць, то шкодзяць). Вылучаюць М. тэаганічныя (пра багоў), касмаганічныя (пра ўзнікненне Сусвету), этыялагічныя (пра паходжанне і ўласцівасці аб'ектаў і з'яў прыроды), антрапагенічныя (пра паходжанне чалавека), этнагенічныя (пра паходжанне народаў). У наш час міфал. ўяўленні праяўляюцца ў рытуалах, абрадах, прыкметах, павер'ях. Гл. таксама *Міфалогія*.

Літ.: Міфы Бацькаўшчыны. Минск, 1994; Міфалагічныя ўяўленні беларусаў. Мінск, 2010; Мифы Беларуси: справочник-определитель. Минск, 2014.

А.М.Аляхновіч.

МІФАЛАГІЗМ, выкарыстанне вядомых міфалагічных сюжэтаў, матываў, вобразаў у тэматыцы маст. твора; уасабляецца ў тэксце адкрыта, прама, звычайна для надання сімвалічнага сэнсу (экспліцытна) або апасродкавана, ускосна (імпліцытна), часам нават незалежна ад творчай волі аўтара. Так, відавочная сакралізацыя сонца прысутнічае ў шматлікіх творах Я. Коласа і яго паслядоўнікаў, супрацьстаянне хаосу і космасу — у ранніх паэмах Я. Купалы, ваен. раманах К. Чорнага і асабліва ў сучасных творах постмадэрнізму. М. мае дачыненне не да ўнутрыэпахальнай канкрэтыкі, а да ўніверсальных катэгорый і канцэптаў, якія застаюцца актуальнымі на працягу ўсёй гісторыі сусв. л-ры, паколькі з'яўляюцца анталагічнымі. М. можна заўважыць практычна ў кожным значным маст. творы, таму што ні адзін з іх не абыходзіцца без бінарных апазіцый (напр., час і прастора як асн. фізічныя параметры свету), пэўных архетыпаў, якія вызначаюць сутнасць псіхічнага жыцця чалавека, найб. каштоўнай часткі яго асабістага і калектыўнага вопыту, закладзенага ў генах, рытуалізаваных праяўленняў (фіксацыі каляндарных змен у прыродзе, ініцыяцыі моладзі, шлюбу як саюзу індывідуумаў і інш.). Пад М. таксама разумеюць матывы ці сукупнасць матываў, суаднесеныя з міфапаэт. сэнсамі — архетыпамі (напр. верх — ніз, маці, кроў), маральна-этычнымі нормамаі, формамаі маст. асэнсавання свету, у цэлым фундаментальнымі асновамаі быцця, аізненымаі чалавецтвам як адвечныя ў працэсе развіцця цывілізацыі. Паняцце «М.» неабходна адносіць менавіта да тэматыкі, змястоўнага плана таго ці іншага твора, а не да прыёмаў, не да фармальных яго асаблівасцей.

Літ.: Каваленка В.А. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літарату-

ры. Мінск, 1981; Шамякіна Т.І. Славянская міфалогія. Минск, 2005; Яе ж. Міфалогія і беларуская літаратура. Мінск, 2008.

Т.І.Шамякіна.

МІФАЛАГІЧНАЯ ШКОЛА ў фальклоры, кірунак беларускай фалькларыстыкі 2-й пал. 19 ст. Філас. асновай для М.ш. стала эстэтыка ням. рамантыкаў Ф. Шэлінга і братаў А. і Ф. Шлегеляў, у працах якіх *міфалогія* вызначана як крыніца і «ядро» сусв. мастацтва. Прадстаўнікі М.ш. лічылі крыніцай л-ры *міф* і шукалі яго праявы ў вуснапаэт. творчасці народаў свету. Бел. М.ш. фарміравалася пад ўплывам ідэй рускай М.ш. (Ф.І. Буслаеў, П.А. Бяссонаў, А.М.Афанасьеў). Айчынных даследчыкаў асабліва цікавілі тыя віды і жанры фальклору, дзе найб. выразна адбіліся рысы стараж. уяўленняў. З сярэдзіны 1840-х гг. з пазіцыяй М.ш. ў перыядычным друку актыўна выступаў П.М. Шпілеўскі («Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе павер'ях», 1853—56). Ён адзначыў добрую захаванасць у бел. фальклоры рэшткаў стараж. вераванняў, даў апісанні мясц. паданняў, вясельных абрадаў, радзін, хрэсьбін, пахаванняў і памінак, у тл. адпаведныя песні і галашэнні, а таксама каляндарных абрадаў і звычайў (калядныя, веснавыя, жніўныя), прывёў прыклады нар. забонаў. У цыкле артыкулаў «Падарожжа па Палессі і Беларускам краі» (1853—55) апісаў быт бел. сялян, паказаў Беларусь як самабытны слав. край з надзвычай багатай вуснапаэт. творчасцю. З пазіцыяй М.ш. напісаны і артыкул А. Кіркора «Этнаграфічны погляд на Віленскую губерню» (1854), прысвечаны сямейным і каляндарным абрадам, звычайам, нар. святам, а таксама паданням і легендам пра курганы, камяні, бел. прыказкам і прымаўкам. Метадологія М.ш. аказала істотны ўплыў на фалькларыстычную дзейнасць П.В. Шэйна, які распрацаваў уласную праграму па збіранні фалькл. і этнаграф. матэрыялаў, накіраваную